

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۳/۰۵/۱۹

سید عظیم حسینی

درنگی بر مشکلات تجارت خارجی افغانستان از منظر تاریخی

قسمت اول

تجارت خارجی بصورت عموم در تمام کشورهای جهان، یک پدیده چند بُعدی میباشد که علاوه بر فکتورهای داخلی عوامل خارجی نیز بر آن تأثیر گذاشته و در بهبود و یا عدم رشد حتی جلوگیری از انکشاف آن نقش اساسی را ایفا مینماید. از لحاظ ساختاری تجارت خارجی از ۲ جزء عمده تشکیل شده که عبارت از صادرات و واردات میباشد. دوران تجارت مجموع این دو جزء را میسازد و بیلانس تجارت نمودار سه حالت است به این معنی که اگر بیلانس تجارت صفر باشد مفهوم تعادل در صادرات و واردات بین دو کشور را به نمایش میگذارد که یک بیلانس خواستنی برای هر دو جانب شرکای تجاری میباشد. هرگاه بیلانس تجارت که به آن تراز تجاری هم میگویند مثبت باشد برگ برنده برای صادرکننده و اگر منفی باشد به ضرر وارد کننده است.

از بدو آغاز تجارت و از قدیم الایام، صادرات یک کشور بستر ساز کسب، ورود و انباشت ثروت به کشور صادرکننده بوده و حصول بیشتر اسعار خارجی از مدرک صادرات، علاوه بر افزایش ثروت ملی، باعث ایجاد کار، بهبود شرایط زندگی شهروندان و کاهش فقر گردیده، زمینه های سرمایه گذاری های بیشتر، رونق و توسعه اقتصادی را در کشور فراهم میسازد.

د پانو شمیره: له 1 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی دلیکنیزی بنی پزوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په خیر و لولئ

واردات کشورها که موازی با صادرات به پیش می‌رود نیز مانند صادرات نیاز حتمی تمام کشورها بوده و از آنجائیکه هیچ کشوری قادر نیست کالاهای مورد نیاز رو به رشد شهروندان خویش را خود تهیه و تولید نماید، ناگزیر به سوی واردات روی آورده و کالاهای مورد ضرورت شانرا وارد می‌نمایند.

واردات عمدتاً شامل دو بخش است:

1. اقلام و کالاهای مورد ضرورت عامه به شمول اقلام و اشیای لوکس که در بخش‌های مختلف به مصرف رسیده و یا مورد استفاده قرار می‌گیرند.

2. کالاهای اساسی مانند ماشین‌آلات سرمایه‌ی، فابریکات تولیدی، پرزه جات و مواد نیمه پخته و مواد خام جهت تولید اشیای جدید و غیره که باعث تحرک اقتصادی گردیده از یک طرف از واردات بیشتر اقلام جلوگیری مینماید و از جانب دیگر بستر تولیدات داخلی را هموار ساخته علاوه بر رفع نیازمندی‌های داخلی، توانائی‌های صادراتی کشور را نیز ارتقاء میبخشد. به همان اندازه ای که صادرات وسیله کسب ثروت و انباشت سرمایه گردیده و در تقویت ارز داخلی موثر است، واردات بی رویه و بیش از حد، باعث خروج و کمبود اسعار خارجی در کشور شده و زمینه کاهش نسبی قیمت ارز داخلی در مقابل ارز خارجی را به تدریج فراهم میسازد که مشکلات اساسی در تجارت خارجی از همین جا سرچشمه میگیرد. این سؤال همیشه مطرح است که اگر صادرات از واردات بیشتر نباشد، چطور میتوان با این مشکل دست و پنجه نرم کرد تا در قدم اول تجارت خارجی طوری مدیریت شود تا صادرات در سطح واردات بوده و بیلانس باید صفری باشد و اگر ممکن نیست کسر بیلانس یا تراز تجاری در حد اقل قرار داشته باشد تا باعث خروج بیش از حد اسعار خارجی از کشور نگردد.

مشکلات در تجارت افغانستان در دل تاریخ ریشه دارد، اما با تغییرات و تحولات ژرفی که در بیشتر از چهل سال گذشته در داخل و ماحول افغانستان بوقوع پیوسته، بر غامض بودن و پیچیدگی آنها افزوده است. ارزیابی‌های مبین آن است که بعد یک از دهه کشمکش

وسردرگمی در دوران مجاهدین و دوره ای اول طالبان، با بوجود آمدن دولت جدید به همکاری ملل متحد و کشور های غربی، تجارت در مجموع شکل و شمایل دیگر بخودگرفت و نفس تازه یافت، اما به هر حال با وجود یک سلسله اقدامات و تدابیر مشخص طی بیش از بیست سال اخیر، ترکیب صادرات با کمی تغییر تقریباً با ترکیب صادرات قرون گذشته (بعنوان مثال طی سال ۱۲۷۱) و قبل از آن همگون ولی در کمیت آن افزایش نسبی بوجود آمده است که به هیچ وجه بسنده و بر وفق نیاز کشور نمیباشد. چنین یک وضع در کشوری که صاحب بزرگترین منابع آب و خاک و آفتاب، ذخایر و منابع قابل توجه، قیمتی و باارزش، معادن و ذخایر بزرگ هایدروکاربن ها، محصولات زراعتی مرغوب، طبیعی و با طعم خوب، در منطقه میباشد تأسف باراست، زیرا این کشور نتوانسته است در ظرف حدود بیش از دوسد سال و حتی بیشتر از آن چرخش عمده را در تغییر جدول و ترکیب صادرات خویش بوجود آورد و پس از سپری شدن دو قرن عمدتاً همان اقلامی را صادر مینماید که دوسد سال قبل و بیشتر از آن صادر میکرد. برخلاف سایر کشورها، حکمرانان و پادشاهان و امیران دولت های افغانستان بدبختانه با همان اقتصاد روستائی، اولیه و بدوی عمر خود را گذرانده و کمتر واقع شده که در ایجاد یک اقتصاد پویا با راه انداختن احداث شهرهای آباد و سرسبز، اعمار قصرهای مرمرین و مستحکم با استفاده از سنگ ها متنوع که 75 در صد کشور احتوا مینماید، ساخت و ساز راه مواصلاتی سراسری به شمول خط آهن، ایجاد فابریکات صنعتی، بکار انداختن و استخراج معادن که در آن زمانه ها شناخته شده بود، استخراج قانونمند سنگ های قیمتی و نیمه قیمتی، احداث سیستم آبیاری، توسعه زمینداری و مالداری و انکشاف باغداری، بهبود تنوع محصولات زراعتی و حیوانی، توجه جدی مبذول نموده باشند. حتی الی تکمیل شدن ارگ شاهی کابل توسط امیر عبدالرحمن خان، پادشاهان و امیران در خیمه ها بسر میبردند و به فکر اعمار تعمیری حد اقل برای خود نبودند چه رسد به احداث شهرها و فابریکات و غیره. با آنهم از پادشاهان و امیران نسبتاً مبتکر صرف میتوان از امیر شیر علی خان و امیر عبدالرحمن خان نامبرد. زیرا این هر دو، دولت های نیمه مدرن آنروزی را تشکیل و برای نخستین بار در تاریخ افغانستان در آوردن اساسات مبتدی صنعت و هم ایجاد

تغییرات مثبت در سکتور زراعت و تجارت توانستند تا اندازه ی اقتصاد جنگی و عمدتاً مالیاتی را که طی دو قرن به شکل عنعنوی بر کشور حاکم بود به اقتصاد زراعتی و صنعتی مبتدی متحول ساخته زمینه های تقویت نسبی چشمه های صادراتی رامیسر سازند.

**جدول مقایسوی (طی بیش از یک قرن)گروپ امتعه صادراتی افغانستان
طی سالهای ۱۲۷۱-۱۳۹۱**

<u>سال</u>				
<u>۱۳۹۱-۱۳۸۱</u>	<u>۱۳۷۱-۱۳۸۰</u>	<u>۱۲۹۸-۱۳۷۰</u>	<u>۱۲۸۱</u>	<u>۱۲۷۱</u>
-	-	-	مواشی و سایر	اسب و قاطر
↓	↓	↓	↓	↓
نباتات طبی	نباتات طبی	نباتات طبی	ادویه یونانی	ادویه یونانی
↓	↓	↓	↓	↓
میوه جات خشک و تازه و سبزیجات	میوه جات خشک تازه و سبزیجات	میوه جات خشک، تازه و سبزیجات	میوه و سبزیجات	میوه جات
↓	↓	↓	↓	↓
پوست باب	پوست باب	پوست باب	پوست و شاخ	پوست و چرم
↓	↓	↓	↓	↓
.1	-	↓	↓	روغن
↓	↓	↓	↓	↓
پشم وموی حیوانات	پشم وموی حیوانات	پشم وموی حیوانات	پشم خام و ساخته شده	پشم خام و ساخته شده
↓	↓	↓	↓	↓
تخمیانه جات	تخمیانه جات	تخمیانه جات	تخمیانه جات	-
↓	↓	↓	↓	↓
.2	-	↓	↓	-

د پانوی شمیره: له 4 تر 7

➤	➤	-	ابريشم	➤
مصالح جات	مصالح جات	➤	➤	-
➤	➤	مصالح جات	مصالح جات	➤
چوب چهارتراش	-	➤	➤	-
➤	➤	-	چوب دستک	➤
-	-	➤	➤	-
➤	➤	-	-	➤
-	-	➤	➤	-
➤	➤	-	منسوجات	➤
-	-	➤	پشمی	-
➤	➤	-	➤	➤
پوست قره قل	پوست قره قل	➤	حبوبات(منجمل	-
➤	➤	پوست قره قل	ه گندم)	➤
قالين و گلیم	قالين و گلیم	➤	-	-
➤	➤	قالين و گلیم	➤	➤
پخته(قسماً)	-	➤	-	-
➤	➤	پخته	➤	➤
محصولات	محصولات	➤	-	-
حيوانی	حيوانی	محصولات	➤	➤
➤	➤	حيوانی	-	-
-	-	➤	➤	➤
➤	➤	گاز طبیعی	-	-
3.	-	➤	➤	➤
➤	➤	منسوجات نخی	-	-
سیتروس(کینو)	-	➤	➤	➤
جدیداً آغاز شده	➤	سیتروس(کینو)	-	-
زیتون جدیداً	-	➤	➤	➤
آغاز شده	➤	-	-	-

د پانو شمیره: له 5 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې دلېکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

نباتات تیلی	نباتات تیلی	زیتون و روغن	➤	➤
➤	➤	زیتون	-	-
ذغال سنگ	-	نباتات تیلی	➤	➤
➤	➤	➤	-	-
زعفران	-	-	➤	➤
-	-	➤	-	-
سایر اشیا	سایر اشیا	-	سایر اشیا	سایر اشیا
		سایر اشیا		

پس از استرداد استقلال در زمان شاه امان الله تحولات نسبتاً وسیعتری رودست گرفته شد، با احداث سرک ها و اتصال شهرها، ایجاد شرکت های تجاری، اعزام آتشه های تجاری افغانستان به خارج، تأمین ارتباط مستقیم تجار افغانستان بدون مداخله دلان خارجی با خارج، تمرکز تبادل اسعار و صرافی ها بدست خود افغان ها و اقدامات دیگر، دروازه های بسته و محصور تجارت خارجی کشور باز و تجارت کمی رونق یافت. با آنهم قسمیکه از جدول مقایسوی پیداست، برخی از کالاها و اقلام صادراتی قرون گذشته نه تنها از جدول صادرات حذف شدند بلکه یک تعداد از آنها شامل لست وارداتی کشور گردیدند، که بی توجهی مسئولین امور را طی سده ها در تنظیم تجارت هدفمند و تقویت منابع یا چشمه های صادرات، نشان میدهد.

قابل یاد آوریست که سکتورزراعت طی سده های طولانی مهمترین وحتى یگانه منبع یا چشمه تأمین صادرات افغانستان بشمار رفته وبعد از آن صنایع دستی موقعیت مناسبی را در صادرات کشور بدست آورده است. یگانه تفاوتی که در جریان دوقرن در ترکیب صادرات دیده میشود بین سالهای 1350 الی 1370 است که افغانستان توانسته از صادرات کالاهای عنعنوی پا فراتر گذاشته و به صدور گاز طبیعی از سکتور معادن و محصولات صنعتی مانند منسوجات نخی و سمنت از سکتور صنعت و پخته، زیتون و روغن

زیتون، سیتروس ازسکتور زراعت، دست یازد که آنهم نسبت آغاز نا آرامی ها و جنگ های ممتد به سقوط مواجه گردیده است.

افغانستان یک کشور زراعتی بوده و طوریکه گفته میشود حدود ۸۰ درصد مردم مصروف زراعت و مالداري میباشد بنأ منابع عمده و چشمه های تغذیه صادرات کشوری قرنهای عمدتاً از همین سکتور سیراب گردیده و باسپری شدن سده ها، علیرغم نابسامانی ها، بیفتاوتی ها و کمبودیهای که درین سکتور موجود بوده و هنوز هم موجود است، باز هم چشمه ها و منابع بالقوه تامين صادرات امروز کشور را، درگام اول گروپ و امتعه همین سکتور که با گذشته ها چندان تمایزی ندارد احتوا مینماید:

- میوه جات تازه؛ میوه جات خشک؛ سبزیجات؛
 - محصولات حیوانی به شکل مواد خام و غیر پروسس شده ؛
 - نباتات طبی به شکل مواد خام و غیر پروسس شده ؛
- البته درپهلوی اقلام فوق، کالا های ذیل با فیصدی های متفاوت زینت بخش جدول صادرات کشور میباشد:

- صنایع دستی افغانستان ؛
- مواد معدنی با استخراج بسیار ابتدائی و غیر علمی که قسمت عمده آن توسط تفنگ سالاران و زورمندان اعم از کارمندان بلند پایه دولتی، وکلای پارلمان ویا نزدیکان و گماشتگان آنها بطور قاچاق از کشور خارج میشود؛
- نباتات صنعتی معدود؛ و
- تولیدات صنعتی قابل صدور به کمیت بسیار ناچیز.

ادامه دارد